

Besöksrapport Helikopterflottiljen

2025-10-21

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspiktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem värnpliktiga väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som vi fick vid besöket. Den belyser såväl brister och utmaningar som det som fungerar väl och annat som bidrar till positiv utveckling på förbandet. Genom detta uppmuntras andra förband att ta efter goda exempel och gemensamt arbeta för att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och främja goda utbildningsförhållanden.

Pliktrådets besökare:

Joel Rehn

Lina Hedman

Allmänt

Helikopterflottiljens förbandsledning är förlagd till Linköpings garnison, medan huvuddelen av värnpliktsutbildningen genomförs i Kvarn. Detta beror på den större tillgången till skjutfält samt bristen på logement inne i Linköping. I Kvarn finns även grenadjärkompaniet som tillhör P4.

Totalt ryckte 162 värnpliktiga in på förbandet, fördelade på fyra plutoner. Helikopterflottiljen utbildar bland annat flygbassäkerhetssoldater, drivmedelssoldater och fälthållningssoldater.

Sammanfattning

Förbättringspunkter

- Ge de värnpliktiga möjlighet att skriva högskoleprov vid två tillfällen.
- Tillse att värnpliktiga kvinnor har möjlighet att anpassa sina underkläder efter behov.

Positiva exempel

- En god jargong råder på förbandet.
- Överlag råder god verksamhetssäkerhet.
- Mycket av det Pliktrådet anmärkte på förra året är åtgärdat.

Innehåll

Arbetsmiljö och säkerhet	4
Materiel och personlig utrustning.....	4
Boendemiljö och vistelseutrymmen.....	4
Försvarshälsan	4
Fysisk belastning	5
Psykisk hälsa.....	5
Avbruten utbildning.....	5
Attityder och jargong.....	5
Värnpliktigas rättigheter och skyldigheter.....	5
Rättstjänst	6
Meningsfull utbildning.....	6
Information och mönstring	6
Medinflytande	7
Fritid.....	7
Resor.....	7
Soldathem	7
Övrigt.....	8
Avslutning.....	8

Arbetsmiljö och säkerhet

Gruppchefer och förtroendevalda är utbildade inom avvikelserapportering och kan stötta sina kamrater vid behov. De värnpliktiga har alltid tillgång till skyddshandskar vid vård av vapen och har aldrig vårdat på sina liggunderlag, något som Pliktrådet ser positivt på.

De värnpliktiga upplever att torkrummen är underdimensionerande och ej torkar materielen som de ska. Detta leder till att de värnpliktiga torkar sin materiel på logement, vilket blir en arbetsmiljöbrist.

Materiel och personlig utrustning

Samtliga värnpliktiga får ut nio par underkläder. Förbandet delar i nuläget inte ut underklädesbidrag till kvinnliga värnpliktiga. Enligt kompaniledningen beror detta på logistiska utmaningar kopplade till tvätt samt bedömningen att de man ej får tillräckligt bra underkläder för de pengarna det innebär. Enligt krav från NVK ska det dock vara möjligt att fritt välja mellan långa och korta trosor, något som Pliktrådet ställer sig bakom. Vid dialog med förbandet efter besöket framgår det att arbete enligt dessa krav redan pågår, något som Pliktrådet ser positivt på och kommer att följa upp vid nästkommande besök.

Förbandet bör även vara lyhörda gentemot NVK forumets krav, om underklädesbidrag skulle krävas längre fram.

De värnpliktiga kvinnorna har tillgång till mensskydd, men dessa har brister i vissa storlekar. Pliktrådet uppmanar förbandet att åtgärda detta genom att beställa in fler.

De värnpliktiga uppskattar generellt den nya utrustningen, men anser att kunskapen inom tillpassning emellertid är bristfällig bland befäl och att mycket ansvar läggs på gruppcheferna. Exempelvis anser vänsterskyttarna att det ej ges tillräcklig utbildning i hur de hanterar AKM4.

De värnpliktiga har möjlighet att hämta ut känga 08 med intyg av försvarshälsan. Om även dessa är problematiska ges det möjlighet att tillhandahålla civila kängor. Förrådet upplever en god kommunikation mellan både Helikopterflottiljen och P 4 grenadjärerna och denna är ömsesidig.

Boendemiljö och vistelseutrymmen

Logementen upplevs som ändamålsenliga och håller en tillräcklig standard. Samtliga våtutrymmen är utrustade med privata duschbås. Dagrummen bedöms som dugliga och fyller sin funktion, men många värnpliktiga väljer i stället att vistas på det välutrustade soldathemmet, som är beläget i nära anslutning till kasernbyggnaderna.

Försvarshälsan

Försvarshälsan i Kvarn upplever att de inte har tillräckliga personalresurser, men arbetar för närvarande med att rekrytera ytterligare en läkare. Psykologen har en mycket hög arbetsbelastning, särskilt under inrycksperioderna. Trots detta upplever Försvarshälsan en god kontakt med båda förbanden.

Helikopterflottiljen arbetar aktivt för att anställa en kompanisjuksköterska i syfte att säkerställa att befäl inte gör egna medicinska bedömningar av de värnpliktigas hälsotillstånd samt för att avlasta Försvarshälsans personal. Pliktrådet ser detta initiativ och förbandets inställning till de värnpliktigas rätt till vård som mycket positivt.

Trots de utmaningar som råder anser de värnpliktiga att vården fungerar väl. Det är enkelt att få kontakt med vårdpersonalen, och de upplever inte att de nekas vård av sina befäl. Befälslaget upplevs i dialog med Pliktrådet som noggranna med att ej göra egna medicinska bedömningar om de värnpliktigas välbefinnande.

Fysisk belastning

De värnpliktiga i förstegsinrycket upplever en skillnad i hur snabbt den fysiska belastningstrappan trappas upp jämfört med de som ryckte in i augusti. Generellt varierar belastningstrappan mellan de olika plutonerna, vilket kan förklaras av skillnader i tjänsternas fysiska krav.

Flygbassäkerhetssoldaterna upplever dock skillnader i belastning trots att deras tjänster är likvärdiga. Den ena plutonen beskriver sig som underbelastad medan den andra upplever en överbelastning. Pliktrådet uppmanar därför förbandet att sträva efter en mer enhetlig fysisk belastning mellan dessa plutoner, för att skapa bästa möjliga förutsättningar för att nå utbildningens mål och krav.

Försvarshälsan går igenom belastningstrappan med befälslagen och har insikt i hur denna efterföljs genom kontinuerlig dialog däremellan. De upplever att kroppsskydden är tunga och leder till mycket överbelastning.

Vid förekomst av smärta i fötterna ges möjlighet att tillfälligt byta till gympaskor, något som Pliktrådet ser positivt på.

Psykisk hälsa

Försvarshälsan upplever att viss psykisk ohälsa förekommer bland de värnpliktiga, men ser ingen betydande skillnad i vårdbehovet jämfört med P 4 grenadjärerna. Det finns en psykolog på förbandet, men Försvarshälsan bedömer att behov finns av ytterligare en sådan, då den nuvarande psykologen är fullbokad under perioder med hög arbetsbelastning.

Avbruten utbildning

En person har avbrutit sin grundutbildning i skrivande stund, men förbandet räknar med att två till tre till är på gång.

Attityder och jargong

De värnpliktiga upplever överlag en mycket god jargong på förbandet, med enstaka avvikelser. I de fall där samvaron fungerat sämre har detta uppmärksamrats internt och situationen har förbättrats, om än inte fullt ut. De värnpliktiga uppfattar att Försvarsmaktens värdegrund efterlevs på förbandet, men alla plutoner har ej fått utbildning inom vad den innebär ännu.

Pliktrådet uppmanar förbandet att fortsätta det kontinuerliga arbetet med att främja en positiv och inkluderande jargong, för att både upprätthålla och vidareutveckla den goda förbandskulturen.

Värnpliktigas rättigheter och skyldigheter

De värnpliktiga upplever en bristande kunskap kring hur en disciplinanmälan upprättas samt vilka som omfattas av disciplinansvarssystemet. De har dock fått utbildning i sina juridiska rättigheter och

skyldigheter, men Pliktrådet uppmanar till att genomföra repetitionsutbildning inom detta område för att stärka förståelsen och rättssäkerheten.

Förbandet har inte mottagit några disciplinanmälningar under föregående år och uppger att det saknas tillräckliga resurser för att hantera sådana ärenden. I de fall där en disciplinanmälan hade varit motiverad har dessa i stället hanterats genom granskningsnämnder.

Vid inryck har de värnpliktiga utsatts för otillåtna frihetsinskränkningar, vilket i ett enskilt fall benämndes som kasernförbud. En pluton upplevde otydlighet kring när denna begränsning upphörde, vilket ledde till att de inte vågade lämna kasernområdet. För närvarande förekommer inga otillåtna frihetsinskränkningar, och Pliktrådet uppmanar starkt förbandet att säkerställa att sådana inte delas ut vid kommande inryck.

Ett enstaka fall av fysisk bestraffning har rapporterats, i form av armhävningar. Händelsen ska ha utförts av ett icke ordinarie befäl i utbildning (kadett).

Rättstjänst

Förbandet får in ytterst få disciplinanmälningar och upplever hanteringen av dessa som utmanande, främst på grund av bristande resurser. I stället har förbandet valt att hantera liknande ärenden genom granskningsnämnder.

Pliktrådet uppmanar förbandet och garnisonen att se över möjligheten att anställa ett utbildat rättsbefäl med ansvar för disciplinärenden. Detta skulle bidra till att säkerställa en hög grad av rättssäkerhet inom förbandet och förebygga potentiella problem i framtiden.

De värnpliktiga saknar i nuläget tillgång till juridiskt stöd som de kan vända sig till vid frågor rörande disciplinära eller rättsliga ärenden.

Meningsfull utbildning

De värnpliktiga på förbandet upplevdes under Pliktrådets besök uppskatta sin utbildning och betrakta den som meningsfull.

Förbandet delar i nuläget inte ut SeQF-bevis. Ett SeQF-bevis utgör ett gemensamt referenssystem för kompetenser, vilket underlättar översättningen mellan militära och civila meriter.

Pliktrådet uppmanar förbandet att tillhandahålla SeQF-bevis för de utbildningar där detta är möjligt, för att stärka de värnpliktigas möjlighet att tillvarata sina kompetenser även efter avslutad tjänstgöring.

Information och mönstring

De värnpliktiga upplever en brist i den information som gavs i samband med mönstringen, då flera av de tilldelade befattningarna saknar beskrivningar på Försvarmaktens webbplats. Detta har medfört osäkerhet kring vad tjänsten faktiskt innebär efter mönstringen.

Denna brist har dock i stor utsträckning åtgärdats genom förbandets informationsdag, där en kapten höll en genomgång av vad de olika befattningarna innebär i praktiken. De värnpliktiga uppskattade

informationsdagen och upplevde att den bidrog till att minska den psykiska belastningen inför utbildningen.

De värnpliktiga önskar dock att en mer korrekt och utförlig packlista tas fram inför kommande inryck, och Pliktrådet instämmer i detta.

Medinflytande

Medinflytandet på förbandet fungerar väl. De värnpliktiga upplever överlag ett gott klimat under plutonens timme och känner att de har möjlighet att lyfta frågor och synpunkter på ett öppet sätt. Plutonens timme genomförs en gång per tjänstgöringsperiod.

Förbandets NVK-funktion har nyligen startats och har hittills endast hållit ett introduktionsmöte. De värnpliktiga uttrycker en önskan om att detta möte även ska vara obligatoriskt för män, för att öka kunskapen och förståelsen kring forumets syfte och innehåll. NVK-mötena planeras att hållas plutonsvis, en gång per månad, och är i nuläget obligatoriska för kvinnor.

De förtroendevalda värnpliktiga har fått utbildning i sitt uppdrag och känner sig trygga i sin roll. Utbildningen varade ungefär en halvdag. Skyddsassistenter har påbörjat sin utbildning men den är ej klar i nuläget. Några skyddsassistenter missade denna utbildning, vilket Pliktrådet trycker på ska åtgärdas inom kort.

Fritid

De värnpliktiga på förbandet delges dags-, vecko- och stomscheman, vilka generellt fungerar väl. En pluton har dock upplevt tydliga brister i att schemana i många fall inte efterföljs av befälen. Övrraskningsmoment i form av kvällstjänst förekommer, men befälen bedöms i regel försöka hålla sig till de planerade tiderna.

Eftersom Kvarn är beläget avskilt och med begränsade möjligheter till närliggande orter, är det av särskild vikt att de värnpliktiga får tillgång till sanningsenliga scheman. De värnpliktiga har ständig tillgång till delar av soldathemmet, och kommer efter genomfört soldatprov även att få tillgång till gymmet.

Resor

De värnpliktiga har möjlighet att ansöka om resekostnadsersättning vid särskilt komplicerade hemresor, där ersättningen skulle underlätta resan, eller vid situationer där resan med kollektivtrafik medför avsevärd tidsförlust.

Busstrafik går regelbundet mellan Linköpings resecentrum och Kvarn, vilket utgör det huvudsakliga färd sättet för de flesta värnpliktiga till och från utbildningsplatsen.

Soldathem

Soldathemmet i Kvarn är både rymligt och välutrustat. Det erbjuder bland annat datorer, biorum samt möjligheter för musikutövning. Pliktrådet bedömer att soldathemmet är mycket uppskattat av de värnpliktiga och utgör en viktig förutsättning för att de ska kunna ha en trivsamt fritid under sin

grundutbildning. Soldathemmet är dessutom centralt beläget på kasernområdet, vilket underlättar för spontana besök.

Övrigt

De värnpliktiga vid Helikopterflottiljen saknar möjlighet att genomföra högskoleprovet vid två tillfällen under tjänstgöringstiden. Under hösten ges ingen möjlighet att skriva provet. Förbundet har motiverat detta med att särskilt viktig verksamhet pågår under det första provtillfället, trots att denna dag sammanfaller med en fältvanevecka.

Pliktrådet ser mycket negativt på detta beslut och anser att det bör vara möjligt att ge de värnpliktiga möjlighet att genomföra högskoleprovet. Detta bedöms vara genomförbart, då större övningar under den föregående värnpliktskullen tillfälligt avbröts för att möjliggöra deltagande vid det andra provtillfället.

Avslutning

Pliktrådet tackar för ett gott besök och för den stora flexibilitet som visades i anpassningen utifrån våra behov. Vi upplever en god lyhördhet från såväl kompaniledning som förbandsledning, samt en tydlig framåtanda inom de områden som granskats.

Pliktrådet kommer vid kommande besök att följa upp de punkter som påtalats, exempelvis möjligheten för de värnpliktiga att genomföra högskoleprovet.